

Tips voor het aangaan van 'moeilijke gesprekken' in de klas

Moeilijke gesprekken in de klas/handelingsverlegenheid van de docent

Wat is de rol van de docent tijdens het houden van moeilijke gesprekken in de klas? Het is belangrijk dat de docent elke student als compleet persoon ziet en benadert. Het gevoel geven dat je de ander hoort, hoe erg zijn of haar mening of afwijkt. Het is immers geen object waar je aan les geeft. Positief begeleiden en een breder perspectief bieden heeft een positief leereffect. Zaken benoemen, vooral niet wegmoffelen. Wanneer een student boos is over een bepaald onrecht, laat hem praten. Probeer vooral niet te verdedigen. Vraag de student wat zijn visie is, zijn wensvraag en leer waar de student over gepassioneerd is. Als docent ben je immers geïnteresseerd in mensen en in de maatschappij.

- Docenten hebben autonomie in de klas, maar moeten ook maatschappelijke realiteit in de klas erkennen, al is het maar door te signaleren. Dus niet negeren of handelingsverlegen zijn;
- De school/ het bestuur moet daarbij in ieder geval ondersteuning bieden, voor de ene docent gaat dat nu eenmaal makkelijker dan voor de ander;
- Vergelijking met Zwarte Piet discussie en slavernijverleden: daarover zijn we ook in gesprek in het onderwijs; dit komt ieder jaar terug in de klas. Sommige docenten vinden dat heel lastig weten niet hoe ermee om te gaan. Ze houden het liever buiten de klas.

Hoe kun je moeilijke zaken in de klas bespreken?

- Bij bespreken hoef je niet perse je eigen mening te bespreken!
- Wel geef je basiswaarden als school mee, die mede gebaseerd zijn op democratische grondrechten;
- Van studenten mag je ook verwachten dat ze die waarden straks als professional uitdragen, dat doet niets af aan het feit dat iedereen een eigen mening kan hebben.

Wat doe je met studenten die er niet over willen praten, omdat ze denken 'de docent begrijpt het toch niet' of bang zijn dat ze op hun mening 'gepakt gaan worden'? Er is inderdaad een wij-zij gevoel, dat moet je niet ontkennen, maar adresseren, de dialoog erover oppakken, als samenleving durven wij ons soms niet kwetsbaar op te stellen. De verdedigende houding is meestal niet nodig en draagt ook niet bij aan het dichter bij elkaar komen.

Wat vergt dit van docenten?

- Wees in staat om het gesprek goed te voeren;
- Dat betekent onder meer bewust zijn van eigen vooroordelen en angst;
- Het is bekend dat vooroordelen invloed hebben op de leerresultaten van studenten;
- Ook kunnen omgaan met verlegenheid/ taboe van studenten om open te spreken;
- Soms proberen studenten een uitvlucht te verzinnen om niet te praten, bijv.: 'waarom wel hierover, maar niet over andere zaken' (concreet bijv.: wel ISIS, niet Gaza);

Bewustwording van je eigen waarden en normen als docent is dus belangrijk, dat merk je bijvoorbeeld als iets je raakt, dat zegt iets over je eigen waarden en normen – dit kan echter ook spanning geven:

- Dit raakt ook aan je mensbeeld;
- Blijf het gesprek aangaan;
- Zo vroeg mogelijk beginnen met leren van 'shared values' om verbindingen te leggen – de docent heeft daarin een belangrijke rol.

Welke houding is daarvoor nodig?

- Doorvragen is belangrijk;
- Wees oprecht nieuwsgierig;
- Probeer tot de kern te komen;

De Hogeschool Rotterdam heeft onderzoek gedaan onder studenten naar verwachting van docenten (vanuit het perspectief dat men een diverse samenstelling van het docentencorps nastreeft), daar kwam uit dat studenten een docent willen 'die mij ziet staan als mens, in plaats van als lid van een groep'.

Hoe om te gaan met 'afwijkende meningen'?

- In dialoogvorm, waarin iedereen vrijuit spreekt;
- De boodschapper maakt ook verschil; studenten nemen vaak meer aan van leeftijdsgenoten;
- De vorm kan behulpzaam zijn – regels voor dialoog, bijvoorbeeld met een 'talking stick';
- Bijvoorbeeld in internationale schakelklassen is de taal een drempel, daar wordt gewerkt met gestructureerde gespreksvormen;
- Dialoog gaat niet over overtuigen, wel om een alternatief te bieden;
- Terugbrengen naar principes van democratische rechtsstaat (o.a.: geen discriminatie), daarin ook ferm zijn als docent;
- In dialoog zijn is: geen specifiek doel, maar een doelrichting.

Wat als een leerling binnenkomt met de stelling 'Ik ben voor een theocratie'?

- Uitleggen met kennis en humor: wat is dat eigenlijk, en wat is het dat IS nu doet?
- Zelf 'overrulen' met kennis of studenten uitnodigen tot een reactie;
- Je kunt er ook een opdracht van maken: "zoek uit wat het begrip 'theocratie' inhoudt";
- Doorvragen;
- Het gevoel meegeven: ' ik begrijp het niet' ...;
- Terugbrengen naar principes voor iedereen: waarom zijn democratische regels ook voor jou van belang? Hoe zou je zelf behandeld willen worden?
- Als docent oog hebben voor pijn en zorg van studenten – "Ik keur het af, maar snap soms wel hoe ze zo ver komen".